

KOMMENTAR

Max Oker-Blom
är ekon.dr och jur.lic.

Finländska företag avvecklar sin ryska verksamhet

En efter en meddelar de att de lämnar Ryssland, antingen helt eller delvis. Det är uppenbart oförenligt med europeiska företags värderingar att bedriva affärsverksamhet i ett land, som utan orsak anfallit en annan självständig stat mitt i Europa.

Först informerade till exempel Fazer i början av mars om att bolaget upphör med sin export till Ryssland. Den utgör cirka 12,5 miljoner euro och består i huvudsak av konfektyr, men också mjöl och flingor. En knapp vecka senare meddelade bolagets verkställande direktör **Christoph Vitzthum** att också verksamheten i Ryssland avvecklas. Det handlar om betydligt större belopp, det vill säga en försäljning om drygt 157 miljoner euro. Det är frågan om fyra bagerier med 2 344 medarbetare. ¹⁾

Samma mönster förekommer bland andra finländska företag. S-gruppen har i början av mars upphört med att sälja ryska varor i sina matbutiker här i Finland, men meddelar senare att man avser stänga sina Prisma-butiker i Sankt Petersburg och upphöra med sin hotellverksamhet där. Valio avslutade sin ryska export omedelbart, men information om att stänga ostfabriken nära Moskva kom senare. Byggföretaget YIT har sålt sin ryska verksamhet ²⁾, och så vidare.

Redan den 7 mars listar Yle 32 finländska företag, som avser avsluta eller minska sin verksamhet i Ryssland. ³⁾ Bland dessa märks Fiskars, Hesburger, Kesko, Kone, Nokia, Nokian renkaat, Paulig, Raisio, Valio och Wärtsilä. Förteckningen över utländska internationella företag är än-

Konfektyr- och bageribolaget Fazer gör reklam för sin blå choklad i Sankt Petersburg. Fazer avvecklar sin verksamhet i Ryssland.

nu längre och innehåller namn som Apple, Disney, Exxon, H & M, Ikea, Nike, PwC, Shell och Youtube, för att nämna några. ⁴⁾

Enligt uppgifter i offentligheten finns det ungefär 100 bolag i Finland, som har cirka 300 dotterbolag i Ryssland. Totalt representerade samtliga finländska företag i Ryssland en omsättning motsvarande drygt 6 miljarder euro. ⁵⁾

Oförenliga värderingar orsaker till avvecklingen

Rysslands anfall mot Ukraina den 24 februari tidigt på morgonen har inte undgått någon. Den ryska ledningen föreställde sig uppenbarligen att Ukraina skulle gå lika lätt att besätta som Krim 2014. Det framstår allt tydligare att beslutet att anfälla Ukraina var ytterst illa underbyggt och ogenomtänkt. Den ukrainska armens stridsdug-

lighet och vanliga ukrainares försvarsvilja felbedömdes fullständigt.

Samtidigt som Ryssland tillfogar ukrainarna omänskligt lidande och förstör infrastruktur dyker den ryska ekonomin. Beslutsfattarna i Moskva hade inte räknat med de eniga och massiva ekonomiska sanktionerna i form av exportstopp, nedfrysning av enskilda ryska företags, bankers och oligarkers tillgångar i väst samt den ryska centralbankens utländska valutareserver, uteslutning ur Swift-systemet, etcetera.

Mot den här bakgrunden är det naturligtvis inte svårt att förstå de finländska företagens avveckling av sin ryska verksamhet. Att upphöra med exporten till Ryssland har varit enklare, däremot bjuder en avveckling av affärsverksamheten i Ryssland på betydligt större utmaningar.

Det handlar således om att det blir allt kärva-

Foto: Lehtikuva

”Att upphöra med exporten till Ryssland har varit enklare, däremot bjuder en avveckling av affärsverksamheten i Ryssland på betydligt större utmaningar.”

re att bedriva affärsverksamhet i Ryssland redan på grund av det drastiskt försämrade ekonomiska läget där. De ekonomiska sanktionerna har utan tvekan effekt. Men det handlar framför allt om att det måste vara uppenbart oförenligt med europeiska företags värderingar att bedriva affärsverksamhet i ett land, som utan orsak anfällit en annan självständig stat mitt i Europa. Det är alltså frågan om en så kallad renommérisk. ⁶⁾

Fazer-koncernens vd Vitzthum uttryckte saken i sitt pressmeddelande så här: ”Vi ser inget annat alternativ än att avstå från vår verksamhet i Ryssland. Rysslands anfall i Ukraina är en fientlig gärning, som har tragiska följder för hela regionen. Vi har varit tvungna att ta hänsyn till flera intressegrupper och allvarliga följder, och vi kunde därför inte avveckla vår verksamhet så snabbt vi hade önskat.” ⁷⁾

Olvis styrelseordförande **Pentti Hakkarainen** konstaterade i samband med bolagets meddelande att stänga sitt bryggeri i Belarus bland annat: ”Situationen i Ukraina är mycket allvarlig och våra tankar är på ukrainarnas sida, som utsatts för krig. Vi fördömer allvarligt anfallet mot Ukraina. Vi har förbundet oss att verka enligt Olvis värderingar, och detta är det enda förnuftiga beslutet att säkra en långsiktig och ansvarsfull verksamhet.” ⁸⁾

En ukas reglerar avvecklingsalternativen

Avvecklingsbeslutet till exempel för Fazer har varit betydligt svårare att fatta. Det här har bland annat att göra med att den ryska bageriverksamheten i praktiken belagts med försörjningsskyldighet. ⁹⁾ Trots att bolaget inte officiellt är underkastat denna skyldighet har det ett samband med att Fazers tre bagerier i Sankt Petersburg har en marknadsandel om cirka 40 procent,

medan bageriet Zvodnys i Moskva har en andel på 15 procent.

Fazer kunde sålunda varken avsluta verksamheten eller sälja den innan myndigheterna den 4 mars meddelade att det trots allt är möjligt att göra det senare om köparen är rysk. ¹⁰⁾

Medan ledningen jobbade febrilt med att klargöra de rättsliga implikationerna av avvecklingen gick diskussionen het i sociala medier. De snabbaste planerade redan köpbojkotter och i offentligheten undrade man över om Fazer hade för avsikt att föda de ryska militära styrkorna och om bolaget eventuellt avsåg att profitera på situationen. ¹¹⁾ Det fanns med andra ord en reell möjlighet att renommérisken skulle ha realiserats.

En ukas utfärdad av Rysslands president 1.3.2022 reglerar möjligheten att avveckla affärsverksamhet i Ryssland. ¹²⁾ Den gäller samtliga medborgare i stater, som Ryssland klassificerat som fientliga, det vill säga bland annat alla EU:s medlemsländer.

Begränsningarna, det vill säga ett försäljningsförbud, gäller för närvarande endast egentliga aktiebolags aktier, så kallade AO. Däremot kan man uppenbarligen avyttra andelar i bolag med begränsat ansvar, det vill säga OOO, som ungefär motsvarar den tyska bolagsformen GmbH. ¹³⁾

Om bolaget har tillräckligt med tillgångar och tillhör kategorin små eller medelstora företag med en balansomslutning under en miljard rubel och med en personal under 100 personer är en frivillig likvidation likaså möjlig. ¹⁴⁾

I praktiken har det visat sig att företag med mindre än 15 anställda och verksamhet i hyresutrymmen relativt lätt kan avvecklas. Så kallade management buy outs har också använts. Företag med större produktionsanläggningar har det betydligt besvärligare att avsluta sin affärsverksamhet. ¹⁵⁾ Det framgår till exempel av uppgifter från mitten av april både om Paulig och Norkian renkaat. ¹⁶⁾ Pauligs verkställande direktör **Rolf Landau** konstaterar bland annat att de ryska myndigheterna inte gör det särskilt lätt att lämna landet.

I och med att kriget förlängs och den ryska ekonomin fortsätter att försämrats är det skäl att vara beredd på ytterligare restriktioner när det

gäller eventuell avveckling av företagsverksamhet i Ryssland. Myndigheterna har uppenbarligen nationaliserat vissa leasede flyg.

Svårt att tro på en återkomst

På en fråga om Fazer någon gång kan återvända till Ryssland svarar Fazer-koncernens vd Vitzthum att han naturligtvis inte kan tala för alla inom Fazer, men att han själv inte tror på en återkomst. Han konstaterar vidare, att han för tillfället ser fler problem än möjligheter i Ryssland. 17)

”Av en enkät, som i början av april genomförts av Finsk-ryska handelskammaren, framgår likväl att en klar majoritet av de företag som deltagit i den ser sin affärsverksamhet krympa på grund av kriget.”

Beslutet att anfälla Ukraina är inte bara en humanitär katastrof, utan det utmanar också de europeiska säkerhetsstrukturen. Dessutom försätter det den ekonomiska utvecklingen inte bara i Europa, utan också i hög grad i Ryssland, under tryck. Hur detta kommer att sluta kan man bara spekulera om. För tillfället är det inte svårt att föreställa sig olika dystra scenarier.

I och för sig är exporten från Finland till Ryssland begränsad. Vi talar om cirka 5 procent av vår totalexport. Den är med andra ord umbärlig. Av en enkät, som i början av april genomförts av Finsk-ryska handelskammaren, framgår likväl att en klar majoritet av de företag som deltagit i den ser sin affärsverksamhet krympa på grund av kriget. 18) Det gäller alltså att hitta nya ersättande marknader.

De indirekta effekterna är däremot betydligt större. Konsumentförtroendet har till exempel enligt senaste mätning sjunkit klart. Hur Finlands säkerhetspolitiska beslut utformas påverkar självfallet också i hög grad investeringsklimatet i vårt land.

Fotnoter

- 1) T.ex. Juha-Matti Mäntylä, Tässä ovat Venäjän 20 suurinta suomalaisyhtiötä – moni jatkaa liiketoimintaa sotivassa maassa, vaikka kotimaassa Venäjän toimet tuomitaan, 3.3.2022, Yle Uutiset och Marja Saarinen, Silmätikku, Helsingin Sanomat lauantai 26.3.2022, C 12. Se också Max Oker-Blom, Laajalti tunnetut tavamerkit ja maariski, 10.3.2022, IPR info 2/2022.
- 2) Se Hbl 2.4.2022 s. 10. Trots att försäljningssumman är 25 % av bokvärdet steg YIT:s aktier på Helsingforsbörsen.
- 3) Minna Pantzar, Hyvästit Fiskarsin saksille, Pauligin kahville ja Valion maidolle – nämä tunnetut yritykset ovat jättäneet Venäjän taakseen, 7.3.2022, Yle Uutiset.
- 4) Se Pantzar, 7.3.2022, Yle Uutiset. Se särskilt Yale School of Management, som 3.4.2022 listat över 500 internationella företag som lämnat eller avser att lämna den ryska marknaden, under rubriken ”Over 500 companies Have Withdrawn from Russia – But Some Remain”. Se också Jeffrey Sonnenfeld and Steven Tian, ”Companies leaving and staying in Russia is holding business leaders accountable”, March 17, 2022, Fortune. Sonnenfeld, som är med om att göra upp förteckningen, konstaterar bl.a. att de företag, som meddelat att de stannar fick uppleva en 15–30 procents nedgång på sina börsaktier.
- 5) Uppgiften framkom av ett anförande under webinariet Venäjän sodan pakotteiden ja globaalien jännitteiden vaikutus yrityksiin”, som hölls av prognoschefen vid Finlands Bank Meri Obstbaum, 25.3.2022. Webinariet arrangerades av Centralhandelskammaren och Utrikesministeriet.
- 6) Se t.ex. Max Oker-Blom, Laajalti tunnetut tavamerkit ja maariski, 10.3.2022, IPR info 2/2022. På engelska talar man om ”reputational risk”.
- 7) Översättning från finskan av Fazers pressmeddelande daterat 6.3.2022.
- 8) Pressmeddelande av Olvi Group 5.3.2022.
- 9) Saarinen 26.3.2022.
- 10) Saarinen 26.3.2022.
- 11) Saarinen 26.3.2022.
- 12) På engelska heter ukasen ” Presidential Decree No. 81, On additional economic measures for ensuring financial stability of the Russian Federation”. Se Heidi Paalanen-Koev, Q&A-vastaukset: Exit Venäjän markkinoilta, 21.3.2022, EK:s hemsida.
- 13) Gesellschaft mit beschränkter Haftung. På finska talar man om ”rajavastuuyhtiö”.
- 14) Paalanen-Koev, 21.3.2022.
- 15) Detta har bl.a. framkommit i ett samtal med direktör Petri Vuorio vid EK 1.4.2022.
- 16) Se Hbl 12.4.2022 s. 4–5.
- 17) Saarinen 26.3.2022 C 13.
- 18) Se Hbl 12.4.2022 s. 5.